

העמק דבר לפרשת תרומה

פרק כה

פרק כה, ב

ב דָּבַר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ-לִי תְרוּמָה מֵאֵת כָּל-אִישׁ אֲשֶׁר יִדְבְּנוּ לְבוֹ תִּקְחוּ אֶת-תְּרוּמָתִי:

ויקחו לי תרומה. פרש"י לי לשמי. וכיוצא בזה תניא במכילתא על הפסוק מזבח אדמה תעשה לי - לשמי (לעיל כ, כא). וכן בתוספתא מגילה פ"ב תניא, כלים שנעשו מתחלה להדיוט אין עושין אותם לגבוה, והיינו מדכתיב ועשו לי מקדש - לשמי. והכי תניא בספרי פרשת בהעלתך אספה לי - לשמי.

מיהו כאן קשה לפי דעת המפרשים דמתחלה נצטוו לעשות משכן מנדבת לב אם כן בשעת הנדבה מתקדש לגבוה. מעתה מאי נפקא מינה במה שיקחו הגבאים ג"כ לשם ה' והרי כבר נתקדש בידי בעלים, וכל היכי דאיתנהו בי גזא דרחננה נינהו. אכן בלא זה אי אפשר לומר דלא נאמרה מתחלה מצות המשכן אלא ע"י נדבות. ואם לא היו מנדבין לא נעשה המשכן ואמאי, הא כופין זה את זה לבנות בהכנס כדתניא בתוספתא דב"ב פ"א מכל שכן משכן דהוא מצות עשה וגם ב"ד מחויבין לכפות על קיום מצות עשה. ותו קשה, דבפירוש איתא בב"ב (ח, ב) מנין שאין עושין שררה על הציבור פחות משנים אר"נ שנאמר והם יקחו את הזהב (להלן כח, ה) ומפרש בגמרא - מאי שררותא ומשני משום שממשכנין על הציבור. הרי דמפרשי משמעות והם יקחו - בכפיה. אלא עיקר פירוש ויקחו לי בעל כורחם, ישבו שמאין וגבאין ליקח מכל אחד כפי הראוי. ומעתה שפיר מתיישב לי לשמי, שבקיחת הגזברים לשם קדושת המשכן מתקדש בעל כורחם של בעלים. ואח"כ מפרש הכתוב עוד.

מאת כל איש אשר ידבנו לבו. אם יהיו נמצא נדבות בלי כפיה גם כן תקחו את תרומתי. ולא כתרומת אדנים שהיה אזהרה העשיר לא ירבה. וגם האי תקחו אפשר לפרש בעל כורחם והכי פירושו מי שינדב ויפריש כופין להביא ומעשין אותו, כדאיתא במס' ר"ה (ו, א). וראיתי בתרגום יונתן פרשת צו ח' ט"ו על הפסוק ויחטא את המזבח או דילמא השתכח בבני ישראל דלא הוי בלביה למיתא לעבידתא ושמע קל כרוזה ואסתפי ואייתי בלא צבא כו'. ולכאורה הוא פלא מה זה איסתפי הלא הכרוז היה מאת כל איש אשר ידבנו לבו. אלא כמו שכתבתי דשמע ויקחו בעל כורחם אם לא יהיו נדבות משום הכי נדב תחלה, ואח"כ

שראה מנדבים לרוב התחרט בלבו ולא יכול לחזור. הרי מבואר כמו שכתבתי ולפנינו יבואר עוד הכרח לזה הפירוש.

פרק כה, ג

ג וְזֹאת הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר תִּקְחוּ מֵאֲתֵם זֶהב וְכֶסֶף וְנַחֲשֶׁת:

וזאת התרומה וגו'. עד סוף סדר הנדבות לפי הנראה כולו מיותר, שהרי אנו רואין כל האמור בפרשת המשכן. ואנו יודעין מה שנדרש לכל המלאכה. אלא בא ללמדנו אופן השמוי והכפיה שצוה הקב"ה לעשות שלא יהיה לפי עשרו של כל אחד בממון ואח"כ הכסף יענה את הכל לקנות כל המינים. אלא השומא יהיה לפי מה שיש ביד כל אחד מן המינים הללו ומי שאין לו מינים אלו אף על פי שהוא עשיר הרי זה פטור. וכיוצא בזה איתא בב"ב (ח,א) הכל לכריא פתיא ואפילו רבנן ולא אמרן אלא דלא נפקי באוכלוזא אבל נפקי באוכלוזא. רבנן לא בני מיפק באוכלוזא ניהו. וכתב הנימוקי יוסף דממילא פטורים מליתן מעות ג"כ לשכור אחר במקומו דכיון דמראש הפיסקא לא נעשה על מעות אלא על עשיית החפירה בעצמם. ות"ח פטורים מזה שוב אין צריך ליתן מעות לקנות. והכי נמי נצטוו על המינים ולא לפי עושר שאם אין לו המינים אין כופין ליתן מעות לקנות ומזה גם כן מבואר דבכפיה מיירי.

זהב וכסף. כבר עמדו הראשונים ז"ל שכסף לא היה בא בנדבה, אלא ממחצית השקל נעשה כל הנדרש לכסף. ולדברינו מיושב שפיר שגם כסף בא בעשוי וכפיה ליתן כל אחד מחצית השקל. מיהו יש לדעת דעיקר קושיית המפרשים אינו אלא על הצווי, היאך נצטוו הא לא נצרך לכסף, אבל באמת בא גם כסף בנדבה כמבואר להלן (לה,ה). אלא לא בא לסוף למלאכת המשכן וניתותר כמו שניתותר גם זהב ויבואר להלן שם ובבכורות (ה,א) ס"ד דהגמרא דגם מפקודי העדה נשאר חצין לבי גזא יע"ש.

פרק כה, ו

ו שֶׁמֶן לַמָּאֵר בְּשֶׁמֶיִם לְשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְלִקְטֹרֶת הַסַּמִּים:

שמן למאר. ולא אמר ולשמן המשחה משום דהין שמן הנאכל לכל אדם היה מצוי ולא נצרך לעשות מזה חשבון הכפיה. מה שאין כן שמן למאור שהוא נעשה מהתחלה באופן אחר מכל שמן זית לאכילה, כאשר יבואר ריש פרשת תצוה. והוא דבר יקר ואינו נמצא. ובזה נתיישב הא שמונה הכתוב שמן למאור ובשמים לקטרת הסמים בכלל מעשה המשכן יותר מחטים לסולת המנחות או בהמות לקרבן תמידים וכן מפורש במעשה המשכן שעשה בצלאל את לחם הפנים ואם כן נצרכו לסולת, ולא נמנה כאן השמן אלא בשביל

שהיה דבר יקר ואינו נמצא לקנות אלא בסגולת מלכים ועשירי עם. ועיין מה שכתבתי עוד להלן (לה, כח) ובשביל זה כתיב שנוי לשון בסדר הכתוב שם יע"ש.

ולקטרת הסמים. סמים מיקרי בשמים כתושים ומעורבים כמו סמי רפואות וזהו קטרת שעל המזבח הזהב. מה שאין כן בשמים לשמן המשחה היו שלמים וניכרים לעולם שהם בשמים.

פרק כה, ז

ז אבְּנֵי-שֵׁהֶם וְאַבְנֵי מְלֵאִים לְאֹפֶד וְלַחֲשׁוֹן:

לאפד ולחשן. בכל דבר הכנה ומעשה הקדים הכתוב אפוד לחשן, ורק בסדר הבגדים ריש פרשה תצוה כתיב חשן ואפוד. וכן הוא במשנה יומא פ"ז ובכמה מקומות. והטעם יבואר להלן (כח, טו וכב) דמעלת החשן גדול מהאפוד וגם תכליתו רבה ממנו. אבל תכלית האפוד קודם בזמן בכל מקום לתכלית החושן ושם יבואר.

פרק כה, ח

ח וְעָשׂוּ לִי מְקַדָּשׁ וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹכָם:

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. פרש"י שהוא הבטחה, משום הכי פירוש דפסוק הסמוך ככל אשר אני וגו' מחובר לראש הפסוק ועשו לי מקדש ככל אשר אני וגו' והוא דוחק, וגם קשה לפי פירוש תבנית המשכן ותבנית כל כליו היינו שראה צורת המשכן וכליו, אם כן למאי כתיב במנורה ומזבח ביחוד שראה.

אלא למדתי פירוש פסוק זה מדתניא בתוספתא מנחות פ"ז ר' יוסי אומר כל ז' ימי המלואים כו' הרי הוא אומר (להלן לט, מג) וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אותה כאשר צוה ה' את משה היכן צוהו ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. והוא פלא מה השמיענו בזה ר' יוסי וגם למאי ייחד זה הפסוק יותר מכל הסדר. אלא ר' יוסי אינו מפרש פסוק זה להבטחה. דאם כן אינו כסדר הראוי כמו שכתבתי אלא הוא צווי שיעשו באופן שיהא ושכנתי בתוכם. ואח"כ מפרש הכתוב היאך יהיו מעשיהם גורמים שיהא ושכנתי בתוכם. ככל אשר אני מראה אותך וגו'.

והענין דכל פרטי המשכן מכוונים נגד כל פרטי עולם שברא היוצר ית' והוא שוכן בכלל העולם, וצוה ה' שיעשו תואר כל העולם בבנין המשכן וכליו. והראה הקב"ה למשה תואר כל העולם כאשר יבואר בפסוק הסמוך. ובזה שנכלל במשכן תואר העולם בכללו היה אפשר להשכין שכינת ה' שמה.

ואחר שכן נמצא כמה ענינים שפירש הכתוב שיהיה כך וכך. והיה נראה לנו שאינם אלא קיום הבנין בטוב, כמו חמשים לולאות של היריעות היה נראה שאינו אלא כדי לחבר את היריעות, ולפי זה אם לא היה א' מהם פרוף להקרב שלו אינו מזיק ומבטל קיום המשכן. אבל לא כן הדבר אלא כך ההכרח לפי בנין עולם שנעשו הלולאות נגדם דוקא חמשים לולאות פרופות להקרים ואם יחסר אחד מהם הרי אינו בתואר העולם ואינו יכול להיות השכינה בתוכם ובזו הקדמה יתיישב כמה ענינים בסדר עיין להלן פסוק כ"ו. ועתה פירוש ר' יוסי דמשה ראה את כל המלאכה שלא חסר פרט קטן אחד כאשר צוה ה' את משה. והיכן צוה מפרש מהאי קרא ושכנתי בתוכם - שיהא נעשה באופן שתהיה שכינתי בתוכם. ושם (להלן לט, מג) מבואר עוד.

פרק כה, ט

ט ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל-כליו וכן תעשו:

ככל אשר אני מראה וגו'. כל הפסוק מיותר. שהרי מבאר והולך היאך לעשות. אלא משום שנופל כמה פעמים ספקות בכונת הדבר, ואם יודע האדם נגד מה הוא בא יודע לכיין ביותר איך לעשות. ומזה הטעם כתיב אצל בצלאל וימלא אותו בחכמה ובתבונה ובדעת. ואייתא במדרש שיודע היה בצלאל לצרף את האותיות שבהם נברא העולם בחכמה ותבונה ודעת. והכל כדי שידע לכיין המעשה. ובזה מובן עוד מה שנתקשה משה במעשה המנורה. ואי כמשמעו מה זה היה קשה לו והרי גם לדורות ובבית שני שלא עמדו בסוד ה' כבצלאל מכל מקום ידעו האיך לעשות המנורה. ותו, הא משה לא עשה בעצמו אלא אמר הפרשה כדבר ה'.

אלא הפירוש שלא ידע לכיין פרטי המנורה נגד מה מכיין כל פרט. ובצלאל ידע ובא הכתוב לומר ככל אשר אני מראה אותך תבנית המשכן. היינו העולמות, שהן תבנית המשכן ותבנית כל כליו המפורשים איך המה נעשים. אבל לא ראה משה את המשכן וכל כליו למעלה. זולת המנורה ומזבח.

במנורה כתיב (פסוק מ) וראה ועשה בתבניתם אשר אתה מראה בהר. משום שנתקשה משה לכיין כל פרט ע"כ הראהו הקב"ה המנורה בצורתה ולמדהו פרטי התבנית שבעולם שנגד פרטי המנורה. ומשום הכי כתיב שם בלשון מוקשה לפי דרך הלשון. גביעיה כפתוריה ופרחיה ממנה יהיו. וכן עוד שם (פסוק לד) ובמנורה ארבעה גביעים משוקדים כפתוריה ופרחיה. והיה ראוי לכתוב שיהיו כפתורים ופרחים ולא כדבר הידוע. אלא משום שראה משה צורת המנורה, ולא בא הכתוב אלא להזהיר שיהיו ממנה דוקא ויהיו

משוקדים כמו שיבא שם. וכן במזבח לא נתפרש כמה דברים הכרחים וגם הלשון קשה שם כמו שיבא (כז,ח) משום הכי כתיב כאשר הראה אותך וגו' וכמו שיבואר במקומו.

וכן תעשו. גם העושים יעשו הפעולה נגד התבנית שהן העולמות המכוונים. וכאשר באמת ידע בצלאל הכל. והודיע להעושים במלאכת הקודש לפי הנדרש לכל אחד לדעת. ורק בזה האופן היה ראוי להשרות השכינה במשכן. וכן במקדש ראשון כתיב בחירם שהיה מלא בחכמה ובתבונה ובדעת ע"כ היתה השכינה שורה בו מה שאין כן במקדש שני היתה חסרה לעושיה ידיעה זו. משום הכי אף על פי שעשו כל כלי כדין מכל מקום היתה חסרה השראת שכינה.

פרק כה, יא

יֵא וְצִפְיֵת אֹתוֹ זֶהָב טְהוֹר מִבַּיִת וּמַחוּץ תְּצַפְּנוּ וְעֲשִׂיתָ עֲלָיו זָר זֶהָב טָבִיב:

ומחוץ תצפנו. הארון של העצי שטים היה אמתים וחצי ארכו וגו' אם כן הצפוי שמבחוץ לבד מדה זו. ועל הצפוי של מבחוץ היינו הארון החיצוני היה זר זהב יוצא למעלה מקומת אמה וחצי של הארון ובזה היה הכפרת שהוא אמתים וחצי ארכה ואמה וחצי רחבה מונחת על הארון של עץ וארון החיצוני של זהב עם הזר היה יוצא ממנו למעלה.

פרק כה, יב

יב וְיִצְקֶתָ לוֹ אַרְבַּע טַבְּעוֹת זֶהָב וְנִתְתָּה עַל אַרְבַּע פְּעֻמָּתָיו וְשִׁתִּי טַבְּעוֹת עַל-צִלְעוֹ הָאֶחָת וְשִׁתִּי טַבְּעוֹת עַל-צִלְעוֹ הַשְּׁנִיָּת:

על ארבע פעמותיו. פרש"י זויות העליונות. והרמב"ן הקשה דאם כן היה הארון בשעת משאו למטה מכתפי הנושאים. וזה אינו נוח למשא וגם אינו לכבוד. להכי פירוש הרמב"ן שהיו הטבעות בזויות למטה ממש סמוכים למושב הארון. והפלא על קדוש ה' הרמב"ן ז"ל דבפירוש איתא בשבת (צב,א) על הארון דהווי במשאו תילתא מלעיל ותרי תילתי מלתחת. הרי שהיו הבדים והטבעות בשליש מלמעלה. ותו, הא ביומא (נד,א) איתא דהבדים היו דוחקין ויוצאין בפרכת ונראין כשני דדי אשה שנאמר בין שדי ילין. ואי היו מונחין על המושב של הארון היאך נראין כשני דדי אשה. אלא כפרש"י והווי כשני דדי אשה בשליש הגוף מלמעלה.

ושתי טבעות וגו'. פרש"י וכן הרמב"ן דהווי"ו מיותרת. ופתרונו כמו שתי טבעות וגו'. ובאמת היה נראה בפשוטו כמו שכתבתי הראב"ע שהיו שמונה טבעות וכך כתבו התוס' יומא (עב,א) מזה הדיוק. ובזה היה מתיישב רומיא דקראי דלהלן (לז,ה) כתיב במעשה בצלאל ויבא את הבדים בטבעות על צלעות הארון לשאת את הארון. מבואר דבצלאל

הביא את הבדים וכמו שיבואר בסמוך דהכי דייק קראי דצואה. והרי בשעת הקמת המשכן (להלן מ,כ) כתיב ויקח ויתן את העדות אל הארון וישם את הבדים על הארון, מבואר דמשה עשה כן. אלא שני מיני בדים ושמנה טבעות. היינו ד' טבעות בשליש העליון למשא וכדאיתא בשבת. ואותם הבדים הביא בצלאל כמבואר בקרא לשאת את הארון. ועוד היו טבעות למעלה ממש ובהם היו הבדים בולטין כשני דדי אשה שהן גבוהין עשרה טפחים מיהת, ובאותן הטבעות שם משה אחר נתינת העדות זה היה נראה לפי הפשט.

(הרחב דבר: ומזה מובן שלא כהראב"ע שכתב דעוד טבעות היו ברגלי הארון למטה לנוי. דאם כן אינו מתיישב היו דוישם משה את הבדים על הארון. וגם שלא כתוס' יומא הנ"ל שכתב וארבעה שהיו למטה או למעלה מאותן טבעות היו משימין בדים בשעת סלוק מסעות כו' וזה אינו. אלא ודאי התחתונים למשא והעליונים לכבוד ואהבת ישראל).

אבל סוגיא דעלמא אינו כן. חדא דבברייתא דמלאכת המשכן שהביא הרמב"ן ותוס' מבואר (יומא עב,א) שלא היה אלא ארבע טבעות. ותו, דאי איתא דהוי שני מיני בדים אינו מובנת כלל סוגיא דיומא שם דרמי ר' יוסי בר' חנינא כתיב בטבעות הארון יהיו הבדים לא יסורו ממנו. וכתב והובא את בדיו בטבעות הא כיצד נתפרקין ואינם נשמטין. והנה הנוסח של והובא את בדיו דכתיב במזבח ודאי תמוה. ואפילו לנוסח רש"י שהביא פסוק והבאת דכתיב בארון ג"כ אינו מובן מאי רומיא, הא והבאת כתיב בבדי הנשיאה, ולא יסורו ממנו אפשר דכתיב בטבעות העליונות שהם לכבוד. ותו, דבמנחות (צח,ב) מבואר דלמד הנחת הבדים שנראים כדדי אשה מהבדים למשא.

אלא פשוט לחז"ל דלא היה אלא שני בדים וארבע טבעות. וצריך לומר דהאי וי"ו יתירא מלמדנו דלשתי תכליות באו הטבעות. חדא למשא וחדא לכבוד ישראל, והווין כאלו הן ארבע טבעות. אבל באמת הן הן אחד. וכיוצא בזה איתא להלן כ"ז וי"ו יתירא ללמד ע"ז האופן יע"ש.

ועדיין אינו מובן סוגיא דיומא הנ"ל, מאי רמי ר' יוסי בר' חנינא. הא והבאת כתיב בפעם הראשונה, ואח"כ לא יסורו ממנו. אלא הכי פירושו דמקשה מסיפא דקרא דכתיב והבאת את הבדים בטבעות לשאת את הארון. משמע שלא באו אלא למשא, ואחר שעמד במקומו לא נצרכו כלל והסירו אותם. דאי לא תימא הכי אמאי כתיב לשאת את הארון. וע"ז רמי שפיר שהרי כתיב לא יסורו ממנו. ומשני דמתפרקין ואינם נשמטין. ואם כן היו מונחים בשעת משא בולטין משני הצדדים בשוה. ובשעת עמידה היו מזיזין את הבדים לחוץ כדי שיראו כשני דדי אשה. והיה הצווי על בצלאל שיביא את הבדים כדי לשאת. פירוש באופן שיהא ראוי לשאת. וכן עשה בצלאל. ומשה רבינו תיקן את הבדים באופן שיהיו נראין כשני

דדי אשה. וזהו פירוש וישם את הבדים על הארון. תיקן אותם על מתכונתם. והיינו דכתיב בספר במדבר (ד,ו) בשעת מסע ושמו בדיו. שהכהנים תקנו אח"כ בשעת מסע שיהיו ראויים לנשיאה. ולזה כוונת התוס' ביומא שם אלא שיש שם טעות הדפוס וכן צריך לומר אלא שהיו משוכין הבדים לצד חוץ כו' והכי פירושו משום הכי כתיב ושמו בדיו שיתקנו כדי לשאת. ומתיישב הכל. ועוד עיין להלן כ"ו ל"ג.

פרק כה, יד

יד וְהִבֵּאתְ אֶת-הַבָּדִים בְּטַבְעֹת עַל צִלְעֹת הָאָרֶן לְשֵׂאת אֶת-הָאָרֶן בְּקֶהֱם:

והבאת את הבדים וגו'. המצוה על בצלאל בשעת מעשה הארון להביא את הבדים באופן שיהא ראוי למשא. וכן כתיב במזבח החיצון והובא את בדיו בטבעות. מה שאין כן בשלחן ובמזבח הפנימי לא כתיב אלא עשיית הבדים וטבעות ולא ההבאה. וכן במעשה כתיב בארון ובמזבח החיצון ויבא את הבדים בטבעות וגו' לשאת. ולא כתיב כן בשלחן ובמזבח הפנימי. ומשום הכי גם להלן פרשת פקודי בשעת הבאת המשכן כתיב את ארון העדות ואת בדיו את מזבח הנחשת את בדיו. ובשלחן ומזבח הפנימי לא כתיב שהביא בדיו. והיינו משום דבשני כלים אלו היו הבדים עם הכלים. ולהלן יבואר עוד שבשלחן ובמזבח הפנימי לא היה אפשר להביא הבדים אלא בשעת משא.

אמנם בטעם הדבר נראה דבא להגיד לנו דכח הארון שהוא התורה. וכח מזבח החיצון שהוא עבודה נישאים בכל דור ודור ממקום למקום היכן שישראל גולים. ועיין מה שכתבתי בספר דברים י' ח' בפירוש הפסוק לשאת את ארון ברית ה'. ותפלה במקום עבודה כידוע. מה שאין כן השלחן שבו כח מלכות ישראל ומזבח הפנימי שבו כח כהונה כידוע ביומא (עב,ב) שלשה זירים הן של מזבח דכה אהרן ונטלו של שלחן זכה דוד ונטלו. ושני כחות אלו אינם אלא כשישראל על מקומם בא"י והכלים משמשים בקדושה. ועוד עיין ס' במדבר ד' י"ד.

על צלעות הארון. דייק הכתוב אשר בצלאל יביא באופן שיצאו משני הצלעות בשהו כראוי למשא מה שכתבתי בפרשת פקודי גבי הקמה כתיב וישם את הבדים על הארון.

פרק כה, טו

טו בְּטַבְעֹת הָאָרֶן יִהְיוּ הַבָּדִים לֹא יִסְרוּ מִמֶּנּוּ:

בטבעות הארון וגו'. אריכות הלשון הוא. והיה ראוי לכתוב לשאת את הארון בהם לא יסורו ממנו. אלא משום דזה הוא לתכלית אחר כמו שכתבתי לעיל (פסוק יב).

פרק כה, טז

טז וְנִתְּתָ אֶל-הָאֶרֶץ אֶת הָעֵדוּת אֲשֶׁר אָתַן אֱלֹהֵי:

העדות. מלשון עד כפרש"י וגם מלשון יעוד שהם מחברים את הקדוש ברוך הוא וישראל כביכול.

פרק כה, יח

יח וְעָשִׂיתָ שְׁנַיִם כְּרֹבִים זָהָב מְקֻשָּׁה תַעֲשֶׂה אֹתָם מְשֻׁנֵי קְצוֹת הַכַּפָּרֶת:

שנים. שני מיבעי. וכ"כ בפרשת ויקהל (לז,ז) שני כרובים. והנה לפי הכלל ריש פרק שני שעירי (יומא פב,ב). דבכל מקום דכתיב שני והוא מיותר דסתם רבים שנים והכא נמי סתם כרובים שנים. אלא שני שיהיו שוין זה כזה. ודאי הכי הוי. מיהו בדבר אחד לא היו שוין. דלחדא היה צורת זכר ולחדא צורת נקבה כדמוכח ביומא (נד,א). והיינו דכתיב שנים. דמשמע זוג כרובים אחד זכר ואחד נקבה (אח"כ מצאתי שרבינו בח"י כך כתב), ללמדנו דאהבה שבין ישראל לאביהם שבשמים שיבואר בפסוק הסמוך הוא אהבת המשפיע והמושפע. שטבע היצירה מחייבם שכך הוטבע הבריאה שיהא המשפיע משתוקק להשפיע באהבה על המושפע ממנו. והמושפע עיניו תלויות תמיד להמשפיע. כך תשוקת של הקב"ה להשפיע תמיד ברכה באהבה על ישראל. וכלשון חז"ל בבראשית רבה (כ,טז) אין תשוקתו של הקב"ה אלא על ישראל שנאמר ועלי תשוקתו. וישראל עיניהם תלויות רק להקב"ה.

פרק כה, יט

יט וְעָשִׂה כְּרֹב אֶחָד מְקֻצָּה מְזָה וּכְרֹב-אֶחָד מְקֻצָּה מְזָה מִן-הַכַּפָּרֶת תַעֲשֶׂוּ אֶת-הַכְּרֹבִים על-שְׁנֵי קְצוֹתָיו:

ועשה כרוב וגו'. אלו היה זה הפסוק רק ביאור פסוק הקודם. תיבת ועשה מיותרת. וכמו במעשה להלן (לז,ח) מתחיל כרוב וגו' וגם שינוי לשון בסיפיה דקרא מן הכפרת תעשו בלשון רבים משונה מכל הענין.

אלא יש בזה הוספה - שיעשה כאחד כרוב אחד מקצה מזה וכרוב וגו'. ולא שיעשה תחלה זה הכרוב ואח"כ השני. ואילו היו שני הכרובים בצד אחד היה אפשר לבעל מלאכה אחד להקיש כאן וכאן עד שיצאו שניהם כאחד. אבל כאשר המה על שני קצותיו הוא מן הנמנע ע"כ ירש הכתוב תעשו את הכרובים על שני קצותיו שיהא אחד עומד מזה ואחד מצד השני ויהיו מזהרים להוציא שני הכרובים כאחד. ובא ללמדנו בזה שמתחלת הבריאה שאז חל עליו ית' שם משפיע היה במחשבתו בשביל ישראל מקבלי השפעה ביחוד. וכידוע

הדרש בראשית ברא וגו' בשביל ישראל שנקראו ראשית. ועיין להלן פרשת ויקהל (לז,ח) במעשה. שע"פ נס נעשה ע"י בצלאל לבדו והוא חביבות יותר.

פרק כה, כ

כ וְהָיוּ הַכֹּהֲנִים פְּרָשִׁי כְנֻפִים לְמַעַל סִכְכִּים בְּכַנְפֵיהֶם עַל-הַכֹּפֶרֶת וּפְנֵיהֶם אִישׁ אֶל-אָחִיו אֶל-הַכֹּפֶרֶת יִהְיוּ פְנֵי הַכֹּהֲנִים :

איש אל אחיו. להורות על האהבה העזה. כמו שהחתן מביט על הכלה ונהנה בראייתה **אל הכפרת וגו.** ללמדנו דהבטת הקב"ה וישראל יחד אל התורה שבארון, וזה מבואר דקוב"ה וישראל ואורייתא חד הוא כביכול.

(הרחב דבר: והנה בבית הבחירה כתיב בכרובים שעשה שלמה והעמידם מצד הארון ופניהם לבית (דהי"ב ג,יג). וכבר דרשו חז"ל במס' ב"ב (צט,א) ואמרו כאן בזמן שישראל עושין רצונו של מקום כאן בזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום. ופירש רשב"ם שנתהפך עפ"י נס. וזה תמוה, שהרי כתיב בשעה שהעמיד שלמה את הכרובים ובלא ספק אשר מיד ה' עליו השכיל (דבהי"א כח,יט) לעשות כן. אלא פירוש אין עושין רצונו של מקום הוא כמו דאיתא בברכות (לה,ב) בהא דכתיב ואספת דגנך מיירי בזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום. ועיין בתוס'. וגם בזה תמוה, שהרי בפירוש כתיב והיה אם שמע תשמעו וגו' וכל הענין וע"ז מסיים הפסוק ואספת דגנך. אלא הכונה כמו שכתבתי בספר דברים שם ובכמה מקומות שישראל ניזונים בזכות המיוחד להם לפני ה'. ויש בזה שני אופנים. וכמו מלכותא דארעא שמפרנס כל המון עמו בשביל שעובדים את אדמת ארצו, ומהם מעט משרתי המלוכה, ואלו בעצמם מטריחים בתקון מזונותם ולפי מזלם ג"כ. ועוד מפרנס מלך אנשי חילו מגנזי המלוכה בשביל שתופסים החרב בשביל שמירת כבוד מלכותו. ואלו אין עוסקים כמעט כלל בהכנת פרנסתם. וידוע שהמלך אוהב ביותר אנשי חילו בעלי מלחמתו ואינו בוש לדבר בעת הצורך עם איש מלחמה מה שאין כן את עובדי אדמתו וכדומה.

כך ישראל ניזונים או בזכות עבודה או תפלה כמו שכתבתי בספר בראשית ב' ה'. ואז עליהם להטריח ולהכין כל צרכם או בזכות מלחמתה של תורה שהמה נושאים ושומרים כבוד מלכותו ית' כמו שכתבתי לעיל סוף פרק ט"ו ובכמה מקומות, ואלו ניזונים בהשגחתו ית' בלי טורח על גוף המזון. וכבר ידוע שהקב"ה חפץ באלו העומדים לפני ה' בשערים המצוינים בהלכה יותר ממשכנות יעקב בעבודה.

ועל כן במדבר שהיה עיקר העסק בתורה שלא ניתנה אלא לאוכלי מן והקרבת לא היו אלא בשביל יעוד כמו שכתבתי להלן בפרשת תמידים (כט, לח) וכן לדורות בשביל אנשים כאלו. כתיב ופניהם איש אל אחיו. שהקב"ה משגיח עליהם בעין יפה כביכול באהבה. מה שאין כן כלל ישראל מזמן בית הבחירה. שהיו מזונות ישראל באים ע"י זכות עבודה, משום הכי כתיב ופניהם לבית. שהקב"ה היה עינו ולבו על עבודת הבית, וכן ישראל היה זה נשיאת עיניהם ותקותם שתקובל עבודת הבית ברצון.

והנה באמת משום דור המדבר לבד היה אפשר להסביר הטעם באופן אחר. עפ"י מאמרם ביומא (נד, א) שנמשלו ישראל במדבר ככלה בימי חופתה. ולאחר שנכנסו לא"י נמשלו לאשה. וכלה אין לה עסק מלאכה כלל רק להתקשט כדי שיהא החתן מביט עליה ונהנה מראייתה ובשביל זה הוא חייב במזונותיה משעה שנכנסה לחופה משום הכי היו הכרובים פניהם איש אל אחיו. מה שאין כן בא"י היו כאשה שמזונותיה תחת מעשה ידיה. כך היו פניהם לבית כמו שכתבתי. והוא הסבר פשוט.

אבל בשביל שהיו שני אופני הכרובים גם בא"י, שהרי הכרובים שעשה בצלאל על הארון היו לעולם ועומדים גם היום גנוזים עם הארון, מה שאין כן כרובים שהעמיד שלמה על הרצפה שבקדש הקודשים אותם נלקחו בזמן החרבן כידוע. משום הכי בא ההסבר של הגמרא דגם לדורות בזמן שישראל עושין רצונו של מקום ועוסקים בתורה עליהם כתיב ופניהם איש אל אחיו. ובזמן שניזונים בשכר עבודה כתיב ופניהם לבית).

פרק כה, כא

כא ונתת את הכפרת על-הארון מלמעלה ואל-הארון תתן את-העדת אשר אתן אליך:

ונתת את הכפרת על הארון מלמעלה ואל הארון וגו'. לא בא הכתוב לבאר הסדר איך שיגיע כל דבר לתכליתו. דאם כן להיפך מיבעי דמתחלה נתינת הלוחות בארון ואח"כ נתינת הכפרת על הארון. ותו, הא כבר כתיב (פסוק טז) ונתת אל הארון וגו'. אלא לא בא פסוק זה כי אם ללמד שתהא הכפרת על הארון למעלה. ועדיין אין הלשון מדויק כלל על הארון מלמעלה. ועוד הרבה דיוקים הכל יבא על נכון להלן כ"ו ל"ד ברצות ה'.

ואל הארון תתן את העדות. אתה בעצמך ולא ע"י שלוחך כמו כל הקמת המשכן וכך כתוב להלן מ' כ'.

והנה לפי הפשט. העדות היינו הלוחות והכי מבואר במעשה שם. והא דכתיב שלא כסדרן אמרו ע"ז בירושלמי שקלים פ"ו ה"א שאין מוקדם ומאוחר בתורה. ואיתא שם דר' מאיר מפרש דמרומז כאן על הספר תורה שניתן אח"כ בארון. וזהו כונה שניה שלמדנו מן הסדר.

פרק כה, כב

**כב וְנוֹעַדְתִּי לְךָ שֵׁם וְדַבַּרְתִּי אֵתְךָ מֵעַל הַכַּפֹּרֶת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרֻבִים אֲשֶׁר עַל-אֲרוֹן הָעֵדֻת
אֵת כָּל-אֲשֶׁר אֲצַוֶּה אוֹתְךָ אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:**

ונועדתי לך שם. היינו קביעות מועד לדבור כפרש"י. ואינו כמו הכתוב להלן כ"ט מ"ג ונועדתי שמה לבני ישראל. דשם משמעו גלוי שכינה בשביל כבוד ישראל. וכדתיא בתו"כ ויקרא פרשת ב' (פב,ה) רא"א ונועדתי שמה לבני ישראל עתיד אני להיות ועד ולהתקדש בהם. אבל כאן ונועדתי לך משמעו לדברות, וכמו הכתוב שמה אשר אועד לכם שמה לדבר אליך שם. ומשום הכי כתיב ונועדתי מלא ושם כתיב חסר, אלא משום דכאן משמעו היעוד באופן מלא היותר אפשר מלא כבוד אור פני ה'. מה שאין כן שם לא היה לכלל ישראל יעוד מלא.

ודברתי אתך. אם נפרש שהוא ביאור על ונועדתי כדי שיהא הדבור. היה ראוי לכתוב לדבר. וגם אליך מיבעי כלשון הפסוק שם אשר אועד לכם שמה לדבר אליך. אלא הוא דבר בפני עצמו, וכאשר יבואר בספר במדבר סוף פרשת נשא (ז,פט) פירוש הפסוק ובבוא משה אל אהל מועד לדבר אתו וישמע את הקול מדבר אליו, שהיו שני אופני דברות. פרשה מתורה שבכתב, בזה כתיב בכל מקום אליך או אליו. דבזה לא דבר משה מאומה, אלא האזין והקשיב דבר ה' אליו. ועוד היה דבור בתורה שבע"פ בזה כתיב אתך שמשה היה ג"כ מדבר וחוקר. ובזה האופן לא היה יעוד. ואם כן פירוש הכתוב כאן ונועדתי לך שם היינו לדבר אליו תורה שבכתב, ודברתי אתך היינו משנה והלכות שבע"פ בלי יעוד.

מבין שני הכרובים אשר על ארון העדות. ובסוף פרשת נשא כתיב וישמע את הקול מדבר אליו מעל הכפרת אשר על ארון העדות מבין שני הכרובים. היינו שמה שהיה יותר מצומצם הוא יותר נעלה ובאמת היה הקול יוצא מבין שני הכרובים אבל לא שמע אלא שהיה יוצא מעל הכפרת בכלל, והבין שהוא מבין שני הכרובים.

את כל אשר אצוה וגו'. לפנינו כתיב את. ולפני רש"י וראב"ע היה כתוב בספר תורה ואת (וידוע שנמצא כתב יד פרש"י להיפך). ועיקר דברים אלו נראין מיותר. ובא להוסיף איזה דבר. ולפי הנוסחא את קאי על אותו מאמר ודברתי אתך. ומתפרש כמו שביארנו בספר במדבר ט"ו כ"ג. שיש שני אופני תורה שבע"פ. חדא הלכות המקובלות מהקב"ה. שנית מה שהעלה משה בעמלו ובסיעתא דשמיא. וכן הפירוש כאן ודברתי אתך וגו' את כל אשר אצוה וגו' אפילו סיעתא דשמיא מה שתעלה בפלפולך והיה מאותו מקום לכוין לאמיתה של תורה. ולפי הנוסחא ואת הוא דבר בפני עצמו ומתפרש כמו בספר דברים י"ח ודבר

אליהם את כל אשר אצונו. והיינו דברות לשעה. וכן כאן הוסיף הקב"ה מלבד דברות התורה שבכתב ושבע"פ. היה עוד דברות לשעה. וכמו שכתבתי סוף פרשת נשא.

פרק כה, כה

כה ועשית לו מסגרת טפח סביב ועשית זר-זהב למסגרתו סביב:

ועשית זר זהב. לפי הפשט המה שני זרים וכן פירש הספורנו והא דאיתא ביומא ד(עב,ב) ג' זרים הן כו' ומונה של שלחן אחד. היינו משום דמכל מקום חד ענין הוא. ושני הזרים באו לרמז על המלוכה. וזר שעל השלחן עצמו מרמז על גוף המלוכה שנושא כתר וזר שעל המסגרת בא לרמז על עושר המלכות ושפע פרנסה שמביא ע"י השגחתו. ומשום הכי בא על המסגרת, שבתוך המסגרת היה לחהכי פירושו שמביא ברכה ופרנסה בא"י, כמו שכתבתי בפרשת אמור.

פרק כה, כו

כו ועשית לו ארבע טבעות זהב ונתת את-הטבעות על ארבע הפאות אשר לארבע רגליו:

על ארבע הפאות אשר לארבע רגליו. לא נתבאר במפרשים מהו הפאות. רק הראב"ע כתב מזרח מערב צפון ודרום. ותמוה דאם כן משמע דבכל רגל היו ד' טבעות לארבע פאותיה. אלא עיקר פירוש פאות הוא מלשון גמרא עירובין (יא,ב). פאה מתרת לענין כלאים. ופרש"י קליעת זמורה המתוחה מקונדס לחבירו. והכי נמי משמעו מוט המחבר שתי רגלי השלחן. והיה להשלחן ארבע פאות, שתיים לאורך השלחן ושתיים לרחבו. והא דלא כתיב שיעשה פאות לא קשה, כמו שלא קשה להלן כ"ו כ"ד אל הטבעת האחת ולא כתיב שיעשה טבעת. וכבר עמד ע"ז הרמב"ן שם. אבל הישוב ע"ז משום דלא נזכר בתורה אלא כל פרט שמכין נגד איזה ענין בבריאת שמים וארץ. וכמו שכתבתי לעיל (פסוק ח). והטבעת וכן הפאות שבשלחן לא באו אלא לצורך המלאכה שיהא עומד יפה. ולפי דברינו לא היו הטבעות ברגלי השלחן בקצוות כלל אלא טבעת אחת באמצע הפאה באורך וברוחב השלחן והיו ארבעה בדים ונישא בשמונה בני אדם. ומשום הכי לא היה אפשר להביא את הבדים בטבעות שלא בזמן המשא. שהרי לא ינוח בטוב על טבעת אחת עד שעת המשא ואז היה מונח על הכתפות. ועוד עיין להלן כ"ז ז'.

פרק כה, כט

כט ועשית קערתי וכפתי וקשותיו ומנקיתיו אשר יסד בהן זהב טהור תעשה אתם:

קערותיו. בדהי"א (כח,ז) קורא אותם מזרקות משום שהיו כמזרקות.
וכפותיו. בדבה"י קורא אותם כפורי. שהמה עשויין כמין כפור שמכפרין בו האצבע שטבול
 בדם.

ומנקיותיו. בדבה"י קורא אותם מזלגותיו למדנו מזה דקשוות הן העומדים מן הצד.
 והמנקיות הן המזלגות שתופסין את הלחם כמזלג. ומנקה את הלחם מן העפוש שממהר
 לחם חם להתעפש כדאיתא בפסחים (ז,א).

אשר יסך בהן. במנקיות מכסה את הלחם ועל דבר סדור הכלים הללו במקרא יבואר להלן
 ל"ז ט"ז ברצות ה'. ולשון קערותיו וגו' הידועות הוא. ע"פ מעשה לחם הפנים שמוכרח
 לכלים הללו.

פרק כה, לא

**לא ועשית מנרת זהב טהור מקשה תיעשה המנורה ירכה וקנה גביעיה כפתריה ופרחיה
 ממנה יהיו:**

מנרת. את המנורה מיבעי, והכי כתיב במעשה (להלן לז,ז) ויעש את המנורה זהב טהור.
 אלא מנורת היא מחוברת ונסמכת לטהור. וכמו שהיה כתוב מנורת טהור זהב טהור.
 והיינו דכתיב כמה פעמים מנורה הטהורה. ולא משום שהיתה של זהב טהור כפרש"י
 להלן ל"א ח'. אלא משום שתכונתה בעצם טהורה. והכונה שאינה מאירה כראוי אלא
 כשהדור טהור במעשיו. ומשום הכי בבית שני אחר שנתקלקל הדור וכבתה המנורה. וגם
 לפי אשר יבואר תכלית המנורה הוא להאיר כח הפלפול וחדושי תורה שיבא ע"ד האמת.
 ומאז שהדור לא רוחץ ונכתבה המנורה נעשה תורה לשתי תורות כידוע.

גביעיה כפתריה ופרחיה. הידועים ע"פ שראה צורת המנורה כמו שמסיים וראה ועשה
 וגו'. וכמו שכתבתי לעיל ט' ובסמוך פסוק מ'.

פרק כה, לג

**לג שלשה גביעים משקדים בקנה האחד כפתר ופרח ושלשה גביעים משקדים בקנה
 האחד כפתר ופרח כן לששת הקנים היצאים מן-המנורה:**

משקדים. ידוע בגמרא יומא (נב,א) שנסתפקו בפסוק דלהלן (פסוק לד) ובמנורה ארבעה
 גביעים משקדים כפתריה. אי קאי משקדים על הגביעים או על הכפתורים. והקשו התוס'
 לפי שהוכיחו דלא זכר הש"ס ספיקות אלא במקום דנפקא מינה במשמעות, והרי הכא אין
 נפקא מינה במשמעות. בין אי קאי על הגביעים בין אי קאי על הכפתורים. , דאף על פי
 דלהלן (שם) הפירוש משוקדים לפי תרגום אונקלוס מצוירין. ובפירוש המשניות להרמב"ם

מנחות פ"ג, מ"ז הוא מלאכה ידועה לאומנים. כ"ז אינו אלא אי קאי על הכפתורים, אבל אי קאי על הגביעים, וכן בפסוק שאנו עומדים בו דברור דקאי על הגביעים, כמו שכתבו התוס' שם משום דמפסיק בין משקדים לכפתור ופרח בתיבות בקנה האחד, אם כן יש לפרש משוקדים כצורת שקדים. דמעשה גביע הוא כמו שקד קצר למטה ומתרחב למעלה. אלא דכל גביע פתוח למעלה במקום הרחב. מה שאין כן שקד למעלה מתעגל וסתום. וכן הפירוש כאן דהגביעים יהיו משוקדים סתום ועגול למעלה. מעתה שפיר הספק להלן במשמעות אי כעין שקד אי מצוירין, או כפירוש הרמב"ם ז"ל בפירוש המשניות מנחות הנ"ל.

פרק כה, לו

לו כְּפִתְרֵיהֶם וְקִנְתָּם מִמֶּנָּה יִהְיוּ כְּלֵה מְקֻשָּׁה אַחַת זֶהָב טְהוֹר:

כפתוריהם וקנותם ממנה יהיו. אי נפרש וקנותם היינו קני מנורה. הכי מיבעי הקנים וכפתוריהם ממנה יהיו. או כפתוריה וקנותיה. אלא וקנותם קאי על הכפתורים שהיו קבועים בקנה דק נמשך מן המנורה וקנותיה. והוא כמו עוקץ של תפוח התלוי באילן. נמצא פירוש וקנותם של הכפתורים, ולא קאי על הפתורים שיצאו מהם ששת הקנים שהם היו גדולים ועבים ומהם נפרדו הקנים. וכדאיתא בגמרא מנחות (כח, ב) וטפח כפתור ושני קנים יוצאים ממנו. וזהו משמעות (פסוק לג) וכפתור תחת שני הקנים וגו' אלא קאי על כפתורים של ששת הקנים, המה היו תלויים בקנותם בקנה דק. והוא הדין שני הכפתורים שבגוף המנורה שלא יצאו מהם ששת הקנים.

(הרחב דבר: והיינו דאיתא במנחות שם (כח, ב) וטפח שבו גביע כפתור ופרח. ונתקשו התוס' היאך היו לכל אלה טפח אחד. ורש"י פירוש שם מצד אחד של מנורה גביע. ומצד שני כפתור ומצד שלישי פרח. וזה תמוה. ולדברינו ניחא שזה הכפתור לא היה תופס מקום כמו הכפתורים שמהם יצאו ששת הקנים. שהרי היו תלויים בקנה דק. וכן הפרח בראשו דק. והיה כל הטפח בצורת הגביע.)

פרק כה, לז

לז וְעִשִּׂית אֶת-נִרְתִּיהָ שְׂבָעָה וְהֶעֱלָה אֶת-נִרְתִּיהָ וְהָאִיר עַל-עֶבֶר פְּנִיהָ:

והאיר על עבר פניה. רש"י פירוש פניה הוא האמצעי, אל צד פני הקנה האמצעי. ובפרשת בהעלותך (ח, ב) הראני לדעת דקאי על ששת הקנים עצמן. דכל דבר יש לו פנים ואחור. כמו פני המזבח והוא הכבש שעולים אל המזבח. וכן משמעות פני הבית (יחז' מד, ד) הצד

שהדלת שם. וכן פני המנורה הוא הצד שהכהן היה עומד ומדליק. ושם היה כבש קטן ועולה עליו. והזהיר הכתוב שיהיו שבעת הנרות נוטים לצד הפנים דוקא. ובהגיענו לשם וכן בביאור הספרי יבואר בעז"ה יותר שעל כורחך כך הוא הכונה. ועיין פירוש רשב"ם.

פרק כה, מ

מ וְרָאָה וַעֲשֵׂה בְתַבְנִיתֶם אֲשֶׁר-אַתָּה מְרָאָה בְּהָר :

וראה ועשה בתבניתם אשר אתה מראה. כתיב שתי פעמים ראייה דהראהו צורת המנורה. ומשום הכי כתיב גביעיה כפתוריה ופרחיה (פסוק לא). פירוש, מה שאתה רואה, ע"ז כתיב וראה. והזהיר אותו ועשה בתבניתם וגו'. הסתכל במה שבעולם הבריאה מה שהוא תבנית המנורה ופרטיה, ועשה לשם כך. ומשום שנתקשה משה ביחוד בזה משום הכי הראהו בהר המנורה ותבניתה.

פרק כו

פרק כו, א

א וְאֶת-הַמִּשְׁכָּן תַּעֲשֶׂה עֵשָׂר יְרִיעוֹת שֵׁשׁ מִשְׁזָר וְתַכְלֶת וְאַרְגָּמָן וְתִלְעַת שְׁנֵי כְּרָבִים מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב תַּעֲשֶׂה אֹתָם:

ואת המשכן. הידוע ע"פ המאמר ושכנתי בתוכם.

תעשה עשר יריעות. היריעות עצמן הם המשכן כפרש"י שבת (צח,ב) ד"ה ועשית כו' ועשית יריעות עיזים והתחתונות קרויות משכן עצמו. והכי אזיל סוגיא דגמרא שם (כח,א) ולא כפרש"י כאן שהיריעות לגג ולמחיצות מחוץ לקרשים כו' דמשמע דהקרשים הם המשכן. ועוד עיין להלן י"ג.

שש משזר ותכלת וגו'. בפרכת והמסך כתיב (פסוק לא לו) תכלת וארגמן תולעת שני ושש משזר. דכל שכתוב ראשון הוא העיקר. ואף על פי דבכולהו היו כ"ד חוטין שש לכל אחד ממינין הללו. מכל מקום הרי אינו דומה עובי החוטים זה לזה. והיה ביריעות העיקר שש. ובפרכת והמסך העיקר תכלת. וידוע דתכלת מורה על ענין גדול ונעלה בקדושה, וכמו שכתבתי בספר במדבר במסע המחנות.

כרובים מעשה חשב. ובפרכת כתיב מעשה חושב יעשה אותה כרובים. די ש הבדל באופן העשייה. דביריעות לא היה צריך לחשוב מתחלה שתהיה אותה צורה שהחל בדעתו לעשות נגמרת על זאת היריעה. שהרי יתפור אותה עם אחותה ותהי נגמרת הצורה שם. מה שאין כן בפרכת היה ההכרח לחשוב מתחלה איך ומה יעשה בה שלא יהא כלה

באמצע הציור משום הכי ביריעות כתיב תחלה כרובים ואח"כ מעשה חושב. ובפרכת להיפך - תחלה מעשה חושב ואח"כ כרובים.

פרק כו, ב

ב ארְךְ הִירִיעָה הָאֶחָת שְׁמֹנֶה וְעֶשְׂרִים בְּאֵמָה וְרַחֵב אַרְבַּע בְּאֵמָה הִירִיעָה הָאֶחָת מֵדָה אֶחָת לְכָל-הִירִיעוֹת:

ארך היריעה האחת. האי האחת מיותר, ועוד, אינו מדויק לשון שמנה ועשרים באמה. אמה מיבעי. וכבר עמד ע"ז הראב"ע להלן ל"ו ט' ודבריו סתומים. והנראה שבא ללמדנו שהיו אמות היריעות הגולות מאמות הכלים. וכדאיתא במנחות (צ,א) באמות בהמ"ק שהיו אמות בניין גדולות משל כלים. וכתב בדה"ב (ג,ג) במדה הראשונה, פירושו כמו שהיה במשכן ראשית למקדש. זהו לשון באמה, דשמנה ועשרים אמה היה נמדד באמה של היריעות. שהיו עודפת על אמות הכלים ואולי גם הראב"ע כוון לזה.

מעתה מבואר גם יתור לשון האחת. דמאחר דגלי קרא שיהא האמות גדולות ולא נתפרש בכמה. אם כן אם היו כמה אנשים אורגים ביחד כמה יריעות יכול להיות שלא יהיו האמות של כל היריעות שוין בצמצום. דזה יוסיף מעט וזה יוסיף יותר. ע"כ היתה המצוה שלא יתחילו לארוג כי אם אחת. וכאשר תהיה נגמרת יריעה האחת אז תהיה מדה אחת לכל היריעות.

ובזה מדויק עוד שנוי הלשון בפרשת זו שהחל ארך היריעה האחת ובכל הסדרה החל הכתוב במדה כמה ארכו. הינו משום דבמכל מקום עיקר נושא הפסוק הוא המדה וכאן נושא הפסוק ג"כ שתהיה היריעה האחת כמו שכתבתי.

פרק כו, ג

ג חֲמֵשׁ הִירִיעוֹת תִּהְיֶינָן חִבְּלוֹת אִשָּׁה אֶל-אַחַתָּה וְחֲמֵשׁ יְרִיעוֹת חִבְּלוֹת אִשָּׁה אֶל-אַחַתָּה:

אשה אל אחותה. לשון אחותה בגולמים לא שייך אלא במקום שהדקדוק הוא לכוין זה לזה כמו בכרובים. או בקרשים שהדקדוק שיעמדו מכוונות כמו שתי אחיות, ומשום הכי כתיב בקרשים שיהיו משולבות אשה אל אחותה היינו שיהיו מכוונות ולא בולטות זה מזה. אבל ביריעות התפורות זה לזה בעל כורחם תהיינה מכוונות, ואם כן הכי מיבעי תהיין חוברות אחת אל אחת בא ללמדנו על מה שכתבתי לעיל דציורי הכרובים שעל היריעות היו נגמרות מיריעה ליריעה משום הכי הזהיר הכתוב שיהא החבור באופן שיהיו מכוונות להדדי בתכונות הציור.

פרק כו, ד

ד וְעִשִׂיתָ לְלֵאָה תְּכַלֵּת עַל שְׁפַת הַיְרִיעָה הָאֶחָת מִקְצֵה בַחֲבֵרַת וְכֵן תַּעֲשֶׂה בְּשַׁפַּת הַיְרִיעָה הַקִּיצוֹנָה בַּמַּחְבֵּרַת הַשְּׁנִיָּת:

על שפת היריעה. וכן תעשה בשפת היריעה. השנוי בזה בפסוק זה. ולא כן בפסוק י' גבי יריעות עזים דכתיב בתרוויהו על שפת היריעה, ניתן להתבונן על הא דאיתא במנחות (מב,א) הטיל הציצית על הקרן כו' ר' אליעזר בן יעקב פוסל. וכו' בשאלות דרב אחאי פירוש שלח מ"ט (שאלתא קמד) דכתיב על כנפי ולא בכנפי למדנו דלשון על משמעו שירחיק מעט משפת היריעה ושם יתפור הלולאות. מה שאין כן בשפת היריעה משמעו שיהא תפור בשפה ממש. והטעם דהיריעה האחת היא שהית מונחת חציה על קודש הקדשים וחציה על אחורי קודש הקודשים. והיריעה השנית היתה מונחת על אורך ההיכל שהוא הקודש. והלולאות היו מכוונות נגד הפרכת המבדילה בין קדש בין קודש הקודשים כמו שכתבתי להלן (פסוק לג) ונתתה את הפרכת תחת הקרסים. והנה לולאות תכלת מורה על חיבור נעלה בקדושה כמו שכתבתי לעיל. משום הכי בחצי הראשון שהיא מקום קודש הקודשים היו הלולאות מתפשטות מבפנים לצד מערב. אבל ביריעה השניה שהיתה על ההיכל שחול הוא לגבי קודש הקודשים כלה התכלת בשפה ממש מקום, ולא הלאה לצד מזרח.

מה שאין כן בלולאות של יריעות עזים אינו כן דאף על פי שמסתמא היו ג"כ לולאות תכלת. דלמדין סתום מן המפורש מכל מקום הרי החיבור בלולאות היו מבפנים לצד מערב שתי אמות כמו שיבואר (פסוק ט) ואם כן שני הלולאות היה במקום קודש הקודשים משום הכי היה בשניהם על שפת היריעה.

מקצה. היינו קצה הקדושה של קודש הקודשים.

בשפת היריעה הקיצונה. היינו בקצה הקדושה הקלה של היכל המתחבר לקודש הקודשים משום הכי מכונה בשם קיצונה מלשון קצין היינו השפה הוא במעלה מכל המחברת. שהרי היא מתחברת לקודש הקודשים.

פרק כו, ה

ה תְּמַשִּׁים לְלֵאָה תַּעֲשֶׂה בַיְרִיעָה הָאֶחָת וְחַמְשִׁים לְלֵאָה תַּעֲשֶׂה בְּקֵצֵה הַיְרִיעָה אֲשֶׁר בַּמַּחְבֵּרַת הַשְּׁנִיָּת מִקְבִּילַת הַלְּלֵאָה אֲשֶׁה אֶל-אֶחָתָה:
אשה אל אחותה. מצומצם זה לקבל זה כשתי אחיות.

פרק כו, ז

ז וְעִשִּׂיתָ יְרִיעֹת עֲזִים לְאֹהֶל עַל-הַמִּשְׁכָּן עֶשְׂתֵּי-עָשָׂרָה יְרִיעֹת תַּעֲשֶׂה אֹתָם :

לאהל על המשכן. אינו מכסה ממש על היריעות שש. אלא אהל בפני עצמו ואולי פחות מטפח. והיו מניחים כלונסאות ביניהם רחבות טפח והא דלא כתיבי בתורה הוא כמו שכתבתי לעיל כ"ה כ"ו שלא נזכר בתורה אלא מה שבא נגד איזה ענין בסדר הבריאה. ואל תקשה מסוגיא דשבת (צח,ב) דחשיב אמה היותרת לכסות אמה דאדנים או דקרשים. ולדברינו היה נפחת טפח גובה האהל, הא לא קשיא, דעל כורחך לאו דוקא אמה שלמה שהרי מונה לר' יהודה שתי אמות עודף, והרי נפחת אצבע דעובי קרשים למעלה והשיפוע. אלא לאו דוקא. והיה אהלי המשכן שנים אהל התחתון של יריעות שש. ולמעלה ממנו אהל יריעות עזים. וכך היה בבהמ"ק וכדאיתא בפסחים (פ,א) עליית בית קודש הקודשים חמורה מקודש הקודשים כו' וגם זה למדנו מהא דהפריפה של יריעות עזים היה שתי אמות לפנים. כמו שיבואר בסמוך (פסוק ט). הרי דגם יריעה החיצונה קדושה בקדושת קודש הקודשים יותר מיריעות התחתונות.

פרק כו, ט

ט וְחִבְרַת אֶת-חֲמֵשׁ הַיְרִיעֹת לְבָד וְאֶת-שֵׁשׁ הַיְרִיעֹת לְבָד וְכַפֶּלֶת אֶת-הַיְרִיעָה הַשְּׁשִׁית אֶל-מֹל פְּנֵי הָאֹהֶל:

וחברת את חמש היריעות לבד. כאן לא כתיב אשה אל אחותה. כיון שלא היו ציורים. וכפלת את היריעה הששית וגו'. אלו היתה הכונה לבאר מקום היותרת היה מקומו בפסוק י"ב. וסרח העודף ביריעות האהל חצי היריעה תכפול אל מול פני האהל וחצי היריעה וגו' ותו, דלשון וכפלת את היריעה הששית משמע כל היריעה ובאמת לא היה אלא חציה. אלא עיקר מלמדנו המקרא שתהיה החוברת הגדולה שיש בה שש יריעות מבחוץ למול פני האהל ולא להיפך. ואם כן שהיתה היריעה הששית מבחוץ הית' הפריפה בין שתי החוברות שתי אמות מבפנים לצד קודש הקודשים וזהו שכתבתי לעיל ד' דמשום הכי כתיב בשניהם (פסוק י) על שפת היריעה.

פרק כו, י

י וְעִשִּׂיתָ חֲמֵשִׁים לְלֹאֵת עַל שְׁפַת הַיְרִיעָה הָאֶחָת הַקִּיצוּנָה בְּחִבְרַת וְחֲמֵשִׁים לְלֹאֵת עַל שְׁפַת הַיְרִיעָה הַחֲבֵרַת הַשְּׁנִיית:

הקיצונה. פירוש לא מקצה כמו לעיל ד' דמשמעו מקץ קדושה חמורה של קודש הקודשים ונדבקת לקדושה קלה. מה שאין כן ביריעות עזים עוד נמשך שתי אמות מהחוברת השנית על קודש הקודשים. וזהו לשון הקיצונה. דמשמעו - בקדושה חמורה ככל היריעה.

על שפת היריעה. כאן לא כתיב כלום. שאין שייך לומר על זו השפה לא קצה ולא קיצונה. שהרי לא נתעלתה השפה בקדושה, שגם שתי אמות ממנה היו באותו מעלה.

פרק כו, יב

יב וְסָרַח הָעֹדֵף בְּיָרִיעַת הָאֵהָל תְּצִי הַיָּרִיעָה הַעֲדָפָת תִּסְרַח עַל אַחֲרֵי הַמִּשְׁכָּן:
על אחורי המשכן. היינו יריעות שש.

פרק כו, יג

יג וְהָאֵמָה מְזָה וְהָאֵמָה מְזָה בְּעֹדֵף בְּאֶרֶץ יָרִיעַת הָאֵהָל יִהְיֶה סְרוּחַ עַל-צְדֵי הַמִּשְׁכָּן מְזָה וּמְזָה לְכִסְתּוֹ :

על צדי המשכן. בזה ג"כ הפירוש על היריעות של שש.
מזה ומזה לכסתו. דאם הכסוי שוה בשוה עם המכוסה ממילא אין המכוסה נכסה יפה. משום הכי היה עודף.

(הרחב דבר: והתוס' שבת (כח,א) ד"ה ואין. הבינו מהא דאיתא ב(צח,ב) שבא אמה לכסות הקרשים. דזהו כונת המקרא יהיה סרוח על צדי המשכן ומשום הכי הקשו דאם כן מוכח דקרשים איקרי משכן. ונדחקו בישוב. ולדעתי פירוש המקרא הוא כמו שכתבתי. אלא שהפסוק לא נתן טעם רק על העודף. ועדיין לא נתפרש הא דבעין אמה שלימה. ופירוש בגמרא (שבת שם) דבא לכסות הקרשים. אבל המקרא לא פירש אלא על הא דבעין איזה עודף. תדע דעל כורחך לא נכסו האדנים בשלימות כמו שכתבתי לעיל (פסוק ו) שנפחת עובי אצבע דקרשים. ונגד זה היה נגלה באדנים, אלא לא מיירי בכסוי הקרשים והאדנים אלא בכסוי היריעות שש שהן המשכן).

פרק כו, יד

יד וְעֲשִׂיתָ מְכֻסָּה לְאֵהָל עֹרֹת אֵילָם מְאֻדָּמִים וּמְכֻסָּה עֹרֹת תְּחָשִׁים מְלֻמְעָלָה :
מלמעלה. למאן דאמר שהיה מכסה אחד צריך לפרש מלמעלה על חלק של קדש הקדשים שהוא למעלה מחלק ההיכל בכח הקדושה.

פרק כו, טו

טו וְעֲשִׂיתָ אֶת-הַקְּרָשִׁים לְמִשְׁכָּן עֲצֵי שֹׁטִים עֹמְדִים:

הקרשים. קרשים מיבעי. ועיין פרש"י. ולפי הפשט, באשר ידוע שאי אפשר ליריעות המשכן שיעמדו יפה אם לא שיסמכו אותם בקרשים, משום הכי כתיב שיהיו אותם הקרשים כך.

פרק כו, טז

טז עָשָׂר אַמּוֹת אַרְךְ הַקֶּרֶשׁ וְאִמָּה וְחֻצֵי הָאִמָּה לַחֵב הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד:

ארך הקרש. לא כתיב האחד כמו ברוחב. היינו, שביארנו ביריעות (פסוק ב). דמשום הכי כתיב האחת ללמדנו שמתחלה תהיה נגמרת אחת כדי לדעת מדת האמה ואח"כ יעשו כולן כמוהו. מעתה בקרשים לא היה נצרך בשביל האורך שיהא האחד. שהרי נעשה למדת היריעות שיהיו מכסים הקרשים באורך, מה שאין כן ברוחב היה אפשר להיות משונים זה מזה, ואין צריך אלא לכוין חשבון הרוחב בס"ה בסוף כולן שיהיו כמדת היריעות. משום הכי כתיב האחד.

ואמה וחצי האמה. לא ואמה וחצי כמו בשלחן (לעיל כה, כג) ועוד. ללמדנו שיהא החצי במדת האמה השלימה בצמצום.

פרק כו, יז

יז שְׁתֵּי יָדוֹת לַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד מְשֻׁלְּבֹת אִשָּׁה אֶל-אֶחָתָהּ כִּן תַּעֲשֶׂה לְכָל קֶרֶשׁ הַמִּשְׁכָּן:

לקרש האחד. דגם במעשה הידות ואפון חיתוכם אפשר לעשות בכמה אופנים, משום הכי כתיב האחד, היינו הראשונה. ואח"כ בזה האופן כן תעשה לכל קרשי המשכן.

פרק כו, כד

כד וְיָהִיו תְּאֵמָם מְלֻמְּטָה וְיִחַדְדוּ יָהִיו תְּמִים עַל-רֵאשׁוֹ אֶל-הַטְּבִיעַת הָאֶחָת כִּן יִהְיֶה לְשִׁנְיָהֶם לְשִׁנֵּי הַמְּקַצְעוֹת יָהִיו:

יהיו תמים. פרש"י כמו תואמים. ולפי סוגית הגמרא שבת ד(צח, ב) פליגי רב יהודה ור' נחמיה בפירוש תמים ולשנים הפירושים אינו כמו תואמים מכל מקום פרש"י מוכרח לפי הפשט, כמו שיבאר להלן ל"ו כ"ט.

אל הטבעת האחת. לא נתבאר שיעשו טבעת והיינו משום שלא באו אלא לחבר הקרשים ולא מכיון נגד איזה דבר בבנין עולם הכללי, וכמו שכתבתי לעיל (כה, ח).

לשני המקצעת יהיו. יהיו מיותר וכן במעשה (להלן לו, כט) כתיב כן עשה לשניהם לשני. אלא בא ללמדנו דשתי הטבעות כשרים יהיו לשני המקצעות, בלי דקדוק איזה כאן ואיזה כאן, ולא כמשפט הקרשים דאיתא בירושלמי הוריות פ"ג סוף ה"ה מדכתיב והקמת את

המשכן כמשפטו (פסוק ל). דקרבן שזכה לצפון לא יעמוד בדרום, אבל לא כן משפט הטבעות. והטעם כמו שכתבתי שלא באו הטבעות לכון איזה ענין בעולם אלא לשמש הקרשים, ע"כ אין להם משפט. [ומזה למדנו דכל תשמישי קדושה בבהכ"נ וכדומה אין להם משפט הקרשים, ולא כמגן אברהם בסי' ח' (ס"ק, ו) שכתב לענין טלית של מצוה. ואי אפשר ללמוד מקרשים אלא במעלות אנשים כדאיתא בירושלמי שם משום שכל איש יש לו משפט וזכות שהגיע למעלה זו].

פרק כו, כח

כח וְהִבְרִיחַ הַתִּיכּוֹן בְּתוֹךְ הַקְּרָשִׁים מִבְּרִיחַ מִן-הַקְּצָה אֶל-הַקְּצָה:

והבריח התיכון בתוך הקרשים. דוקא באמצע היינו בחור שבקרבן.

מבריאח מן הקצה אל הקצה. לפי הפשט לא היה אלא מצד אחד אורך שלשים אמה. וגם הא דאיתא בשבת (צח, ב) בנס היה עומד היינו שלא נשבר בגידולו קנה דק גבוה שלשים אמה. אבל רש"י ותוס' לא פירוש כן והכי איתא בתרגום יונתן.

פרק כו, ל

ל וְהִקְמַתְּ אֶת-הַמִּשְׁכָּן כְּמִשְׁפָּטוֹ אֲשֶׁר הָרְאִיתָ בְּהָר:

והקמת את המשכן כמשפטו וגו'. באשר כבר כתב שבשעת עשיה היו נצרכים לדעת נגד מה נעשה כל דבר, כתבנית העולם, וכמו שכתבתי לעיל כ"ה ט' והייתי אומר דבשעת הקמה אין צריך לדעת משפט כל דבר על מה הוא בא משום הכי הזהיר הכתוב דגם בשעת הקמת המשכן יהיה כמשפטו אשר הראית בהר - תבנית המשכן בבנין העולם.

פרק כו, לא

לא וְעָשִׂיתָ פְּרֻכֶת תְּכַלֶּת וְאַרְגָּמֹן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מְשֻׁזָּר מְעֻשָׂה חֹשֶׁב יַעֲשֶׂה אֹתָהּ כְּרִבִּים:

תכלת וארגמן וגו'. נתפרש לעיל א' טעם שנוי הלשון כאן מלשון שביריעות.

פרק כו, לב

לב וְנָתַתָּה אֹתָהּ עַל-אַרְבָּעָה עַמּוּדֵי שְׁטִימִים מְצַפִּים זָהָב וְזִיָּהָם זָהָב עַל-אַרְבָּעָה אֲדָנֵי-כָסֶף: על ארבעה וגו'. עיין בפסוק ל"ז.

פרק כו, לג

לג וְנִתְּתָה אֶת-הַפְּרִכָּת תַּחַת הַקְּרָסִים וְהִבְּאַתָּ שְׁמָה מִבֵּית לְפָרְכָת אֶת אֲרוֹן הָעֵדוּת וְהִבְדִּילָה הַפְּרִכָּת לָכֶם בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין קֹדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים:

ונתתה את הפרכת וגו'. משמעות הכתוב שיהא מתחלה תולה הפרכת ואח"כ יביאו הארון לתוך קודש הקודשים שהוא מבית לפרכת. ופירוש והבדילה הפרכת וגו' שיהא ממילא מובדל. אבל בצווי ה' על הקמה (מ' ג') כתיב ושמת שם את ארון העדות. ואח"כ וסכות על הארון את הפרכת. אלא פירוש ונתתה את הפרכת היינו לתלות את הפרכת ויהא משולשל למעלה ואינו נפרש עדיין עד שיביא את הארון. ואח"כ והבדילה הפרכת היינו שיהא משולשל ומבדיל. ולפנינו יבואר שעל כורחך הפירוש הכי בפסוק זה. וכן עשה משה רבינו, תחלה ויבא את הארון אל המשכן (שם כא) ואח"כ וישם את פרכת המסך. ומשמעות וישם היינו תיקנו על מתכונתו כמו שכתבתי לעיל כ"ה י"ג בפירוש וישם את הבדים על הארון והיינו ששלשל את הפרכת למטה.

והבדילה הפרכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים. האי לכם מיותר, ומה מקרא חסר אם כתב והבדילה הפרכת בין וגו' גם לשון ובין קודש הקדשים קשה. והכי מיבעי לקודש הקדשים. דבכל מקום דכתיב שתי פעמים בין משמעו שיש הבדל אמצעי בין שני הערכים המופסקים כמו שכתבתי בספר בראשית (א, ד) ולעיל ח, יט וט, ד' ובכמה מקומות וכאן לפי הנראה לא היה הפרכת אלא מבדילה ומפסיקה לבד. גם והבדילה מלרע ע"פ מסורה והיא זרה כמו שכתב הראב"ע לא דבר ריק הוא. אלא למד משה רבינו מכל זה חדשות. והנה במעשה כתיב תחלה (להלן מ, כ) וישם את הבדים על הארון ואח"כ ויבא את הארון אל המשכן. וכבר ביארנו (כה, יב) שתיקן את הבדים שיהיו כשני דדי אשה. ולכאורה מתחלה היה להביא את הארון ואח"כ להמשיך את הבדים לחוץ. וגם עיקר המשכת הבדים לחוץ שיהיו כשני דדי אשה לא נזכר בצווי כלל. ונהי שמן הכתובים לעיל מבואר שיהיו הבדים מונחים בשעת העמדת הארון באופן אחר משעת המשא, מכל מקום אין שום רמז היאך יהיו באופן אחר ואולי להיפך שיהיו הבדים נמשכים לאחורי הארון כדי שיעמוד כה"ג בשעת עבודת יוה"כ בריוח שם.

אלא מתחלה יש לדעת הא דאיתא בויקרא רבה (א, טו) שמשה היה נכנס תמיד לפני ולפנים. ולכאורה קשה נהי שלא היה משה מוזהר מליכנס לשם כדתניה בתו"כ פירוש אחרי דבר אל אהרן אחיך אהרן-אהרן בבל יבוא ואין משה בבל יבוא מכל מקום הרי כתיב ביום הקמת המשכן (מ, לה) ולא יכול משה לבא אל אוהל מועד כי שכן עליו הענן ואם כן היאך נכנס בקודש הקודשים הרי היה שם הענן והשכינה תמיד בימי משה.

אלא כך הענין, דכבוד ה' והענן לא היה אלא באורך עשר אמות של קודש הקודשים והפרכת היה נמשך לחוץ מעשר אמות ע"י הבדים שהיו בולטין כשני דדי אשה. ובקום בליטה זו לא היה כבוד ה' והיה משה רבינו עומד שם ונמצא לא היה פרכת מפסיקה ומבדילה לגבי שכינה, אלא עשר אמות היה הגבול והדביר לפני. אבל אהרן היה מוזהר לבלי ליכנס מבית לפרכת אפילו במקום בליטה. וזהו דיוק הכתוב. והבדילה הפרכת לכם ואם כן היה אותו מקום בליטה אמצעי בין שתי הקדושות. חמור מקדושת ההיכל וקיל מקדושת עשר אמות של קודש הקודשים. ומשום הכי היה משה יכול לעמוד שם והיינו דכתיב. ובין קדש הקדשים. והיא האמה טרקסין שהובא ביומא (נ"ב), שהיה לו דין פנים וחוץ כמו שכתב בפרש"י שם בשם הירושלמי ומזה ידע משה רבינו להמשיך את הבדים לחוץ.

והנה כתיב והבדילה מלרע ללמד שלא מיד אחר הבאת הארון ישלש את הפרכת להבדיל. אלא אחר נתינת הכפרת דכתיב אח"כ. [וכיוצא בזה מתפרש הזר השני בספר ויקרא ט"ו כ"ט יע"ש]. ואם כן היה ראוי לכתוב תחלה ונתת את הכפרת ואח"כ והבדילה וגו' אלא בא ללמד אשר מיד שיביא את הארון תהא מוכנה הפרכת להבדיל לכם בין הקודש וגו'. וזה אי אפשר אלא ע"י משיכת הבדים ואם כן למד מזה משה להמשיך תחלה הבדים עוד לפני הבאת הארון ומיד שהביא את הארון היתה ראויה הפרכת להבדיל לכם כאמור. והיינו דכתיב בשעת הקמה (מ,כ) תחלה וישם את הבדים על הארון היינו תיקן ההמשכה על מתכונתה, ואח"כ ויבא את הארון אל המשכן ואח"כ וישם את פרכת המסך היינו שלשל למטה.

פרק כו, לד

לד ונתת את הכפרת על ארון העדת בקדש הקדשים :

ונתת את הכפרת על ארון העדת בקדש הקדשים. ובמעשה (להלן מ,כ) כתיב להיפך. תחלה ויתן את הכפרת על הארון מלמעלה ואח"כ כתיב ויבא את הארון אל המשכן. וכבר עמד ע"ז הרמב"ן. ולא אמר בזה ישוב נכון. אבל באמת יש לדקדק הרבה בלשון הכתוב לעיל כ"ה כ"א ונתת את הכפרת על הארון מלמעלה. האי מלמעלה מיותר. שהרי אי אפשר באופן אחר להיות מונחת על הארון. ותו, אמאי כתיבי תרי קראי בנתינת הכפרת. ותו אמאי כתיב לעיל על הארון סתם וכאן כתיב על ארון העדות. ועוד קשה, לפי משמעות הפסוק שאנו עומדים דנתינת הכפרת רק בקודש הקודשים אם כן היה ראוי לכתוב תחלה הבאת הכפרת לפני. והכי מיבעי והבאת את הכפרת מבית לפרכת ונתת אותו על ארון העדות. מכל זה למד משה שבעוד שיביא את הארון לפני יביא את הכפרת עמו. אבל לא

שיהא מונח יפה ומתוקן כל צרכו שיהא ראוי לעדות, אלא להניח את הכפרת על הארון איך שהוא ולהביאם יחד. וע"ז הנתינה כתיב לעיל ונתת את הכפרת על הארון מלמעלה ולא כתיב על ארון העדות, אף על פי שכבר הניח שם את העדות כמו שכתבתי לעיל מדכתיב לקמיה ונתת אל הארון את העדות וגו' מכל מקום לא נקרא עדיין ארון העדות עד שהיה נתון בקודש הקודשים.

ומשום הכי כתיב על הארון ולא יביא יחד באופן שיהיה קשור מן הצד. מלמעלה. לאפוקי שלא יביא את הארון באופן שיהא דפנותיו למעלה ולמטה והפתח מן הצד והכפרת תהא מונחת על הדופן העליון. משום הכי פירש הכתוב מלמעלה. שיהא גם בנתינה ראשונה למעלה על הפתח כדרך עמידתו. זהו פירוש הפסוק דלעיל. וכאן כתיב נתינה שניה שיהא נותן את הכפרת על ארון העדות כראוי בקודש הקדשים. ובפרשת פקודי במעשה הבאה לא פירש הכתוב אלא נתינה ראשונה. ומדכתיב שם ויסך על ארון העדות ידענו שתיקן את הנחת הכפרת כל צרכה עד שיהא נקרא ארון העדות.

נמצאו כל המקראות ודקדוקיהן באו על הסדר. תחלה תלה הפרכת ולא פירסו אח"כ תיקן את בדי הארון שיהא יוצאים למזרח ואח"כ הניח את הכפרת עליו שלא מכוין כל צרכו והכניסם יחד, אח"כ תיקן את הכפרת כל צרכה ואח"כ שלשל את הפרכת. והכל מיד ה' עליו השכיל הבין דיוק המקראות. ועיין מה שכתבתי פרשת מ' כ' רמז על מה בא הצווי לעשות בדיוק בזה האופן. ואין דבר ריק בתורה.

פרק כו, לה

לה וְשַׁמַּתְּ אֶת-הַשְּׁלַחַן מִחוּץ לַפְּרֹכֶת וְאֶת-הַמִּנְרָה נִכַּח הַשְּׁלַחַן עַל צֵלַע הַמִּשְׁכָּן תִּימְנָה וְהַשְּׁלַחַן תִּתֵּן עַל-צֵלַע צְפוֹן:

ושמת את השלחן וגו'. לשון ושמתי ולא ונתתי מלמדנו שיהא בשום לב ותיקון עמידה במקום, והוא כפרש"י. משוך מן הכותל שתי אמות ומחצה, והוא ביומא (לג,ב) אכן עיקר ההקפדה היה משום המנורה כדמוכח להלן (מ,כד) בפרשת המעשה דכתיב וישם במנורה ולא בשלחן. והטעם דבמנורה היה לדקדק להרחיק מן הכותל כי היכי דלא לתווסן מאניה מעשן המנורה כדאיתא ביומא (נב,א). וממילא הרחיק כמו כן השלחן וכתיב ושמתי על שניהם יחד.

והשלחן תתן על צלע צפון. סדר המקרא תמוה, והכי מיבעי ושמתי את השלחן מחוץ לפרכת על צלע צפון ואת המנורה וגו'. אלא בא ללמדנו על המרומז בתכלית הכלים הללו. דתכלית השלחן היה לשני דברים. א' לשפע פרנסה וברכה בתבואת הארץ הבאה ע"י לחם הפנים. ב' על זר המלוכה עושר. ומשום זה הפרט לבדו הונח על צלע צפון וכדאיתא

בב"ב דכ"ה ב' הרוצה שיחכים ידרים והרוצה שיעשיר יצפין וסימנך שלחן בצפון ומנורה בדרום. והמנורה תכליתו להאיר על כח פלפולה של תורה כמו שכתבתי לעיל (כה,לא) ויבואר עוד ריש פרשת תצוה ופרשת אמור בס"ד.

והנה ידוע דפרנסה בריוח מוכרח להקדים לפני פלפולה של תורה. דבלא זה אי אפשר להיות עמלים בה. מה שאין כן עשירות אם היא באה בזכות תורה אינו מגיעה אלא בשביל שכבר זכו בעמל תורה, שמגיעים ממנה גם לעושר וכבוד. וכמו שכתבתי לעיל ט"ו כ"ו כ"ז ובספר דברים בכמה מקומות.

והיינו שרמז הכתוב כאן, מתחלה יהא השלחן לתכלית שאינו מיוחד לצלע צפון לבד, רק לתכלית פרנסה ואח"כ תעמיד המנורה נוכח השלחן היינו שיהיו בעליה פרנסה משפיעים על עמלי תורה שבאים להשיג כח המנורה, ואח"כ יזכו לתכלית השני של השלחן שיהא ראוי להיות נתון על צלע צפון שמשם זהב יאתה וגם כבוד מלוכה.

פרק כו, לז

לז וְעִשִׂיתָ לְמִסְךְ חֲמִשָּׁה עֲמוּדֵי שֹׁטִים וְצִפִּיתָ אֹתָם זָהָב וְוִיָּהֶם זָהָב וְיִצְקֶתָ לָהֶם חֲמִשָּׁה אֲדָנֵי נְחֹשֶׁת :

ועשית למסך. משמעו בשביל מסך היינו לשמו. וכמו שכתבתי לעיל (כה,ב) דהנעשה שלא לשמה פסול למקדש. ואם כן קשה, אמאי לא כתיב כמו כן לעיל (פסוק לא) גבי עמודי פרכת אלא סתם ונתתה אותה על ארבעה עמודי. והרי ודאי ההכרח לעשות לשם פרכת. אלא לא הוצרך הכתוב לפרש משום דהכל נכלל בהא דכתיב ועשו לי מקדש וכמו שכתבתי לעיל בשם מכילתא ותוספתא ואם כן למאי דייק הכתוב כאן למסך.

אלא בא ללמדנו דיש במעשי עמודי המסך מלאכה שלא היתה בעמודי הפרכת ומשום הכי לא היה אפשר לעשות תשע עמודים לשם פרכת שהוא קדוש יותר. ומאלה יקחו חמשה עמודים למסך. כדין הנעשה לקדושה חמורה קדוש לקדושה קלה. אלא על כורחך יהיו נעשים מתחלה לשם מסך, משום שנוי והוספה שיש בעמודי המסך, וכאשר יבואר עוד בפרשת ויקהל (לו,לח). שהיה בצפוי עמודי המסך יתרון מצפוי של עמודי הפרכת. והיינו משום שלמד זה בצלאל מדיוק המקרא זה.

ויצקת להם. כאן מדיוק שפיר שלא סגי במה שיטול חמשה אדני נחושת מהמון אדנים שנעשהו לחצר. אלא יצוק חמשה אדנים ביחוד לשם מסך, דהמסך קדוש יותר. שהרי משום הכי יש בו תכלית יותר משש וכמו שכתבתי לעיל א'.

פרק כז

פרק כז, א

א וְעִשִׂיתָ אֶת-הַמִּזְבֵּחַ עֲצֵי שִׁטִּים חָמֵשׁ אַמּוֹת אַרְבֵּי וְחָמֵשׁ אַמּוֹת רֹחַב רְבֹועַ? הֲיָהּ הַמִּזְבֵּחַ וְשָׁלֹשׁ אַמּוֹת קִמְתּוֹ:

ועשית את המזבח. ועשית מזבח מיבעי. אלא משום שכבר כתיב (כ, כא) מזבח אדמה תעשה לי משום הכי בא הכתוב לפרש כאן אותו מזבח. ובזה מישוב מה שלא ביאר הכתוב כאן שימלאנו באדמה והוא משום שכבר כתיב מזבח אדמה.

חמש אמות אורך וחמש אמות רוחב רבוע. אלו כתיב חמש אמות רבוע הייתי אומר דרך הרוחב או האורך בזו המדה. ואף על פי דארכו אינו כרחבו מיקרי שפיר רבוע בזה שאינו עגול תדע דבמנחות (לה, א) איתא תפלין מרובעות הלכה למשה מסיני אמר ר"פ בתפרן ובאלכסון פרש"י שיהא ארכו כרחבו, אלמא דסתם מרובע אפילו אין אורכו כרוחבו וכן במס' עירובין (נה, א) תניא ארוכה כמו שהיא ומפרש בגמרא פשיטא לא צריכא אלא דאריכא וקטינא מהו דתימא ליתן לה פותיא אאורכא קמ"ל. והא דס"ד הכי משום דתנן ועושין אותה כטבלה מרובעת וס"ד דארכו כרחבו קמ"ל דהריבוע אינו אלא לשכור את הזויות שלא יהיה עגול. משום הכי כתיב אכרו ורחבו.

רבוע. הרי זה מיותר. שהרי כתיב חמשה על חמשה. והיינו רבוע. וכאן במזבח החיצון אפרש ליישב, משום דלדורות אל היה השיעור הזה כלל, רק הריבוע היה לעולם, כדאיתא בזבחים (סב, א) משום הכי כתיב רבוע ללמד לדורות. אבל להלן (לב, ב) במזבח הפנימי דכתיב אמה ארכו ואמה רחבו רבוע אי אפשר ליישב כן דהא לעולם נמי היה זה השיעור. אלא בא ללמד שלא יהי פגום כל שהוא, כדאיתא שם דמזבח פגום פסול משום שכל מזבח שאין לו כו' רבוע פסול. [והא דאיתא בזבחים (נט, ב) דרבוע רבוע לגזירה שוה. אינו מן היתור אלא כך גמר גזירה שוה. ואף על פי דבמ"ר פ"ו לא משמע הכי].

יהיה המזבח. מיותר. וכן במזבח הפנימי (לב, ב) דכתיב רבוע יהיה. הוא מיותר. תדע שהרי במעשה לא כתיב במזבחות רבוע היה. אלא רבוע. ונראה דמכאן למדו בירושלמי עירובין פ"ה ה"א (לב, ב) שיגעו נביאים הראשונים לכוין את הרוחות. ובמדבר היה הארון מכוין להם את הרוחות. ועיין מה שכתבתי בספר במדבר י' כ"א. שהוא מבואר ג"כ בש"ס דילן. אבל לא נתבאר מנין לנו זה ההקפד שיהא ברבוע עולם דוקא. ולדברינו עיקר ההקפד הוא במזבחות דכתיב רבוע יהיה. היינו שיהיה עוד אופן רבוע והרי גם זה במשמעות רבוע כדאיתא בעירובין שם מרובעת אין עושין לה זוית. ומקשה פשיטא מהו דתימא לירבעא ברבוע עולם, קמ"ל. והא דס"ד הכי כבר כתבנו שהוא משום דתנן ועושין אותה כו' הרי דרבוע עולם בכלל רבוע. ולמדנו מדכתיב רבוע יהיה שיהא עוד ברבעו עולם.

ומשום הכי לא כתיב במעשה רבוע היה. שזה אינו נוגע למעשה המזבח אלא להעמדתו. ונראה עוד דהא דאיתא בזבחים (סב,א) בשלמא בית מינכרא צורתו, אלא מזבח מנא ידעי. וקשה, הא כיון שהכירו כותלי הבית ממילא ידעי לפי חשבון האמות שהיה ההיכל ובין האולם למזבח, איה מקום המזבח, אלא עיקר הקושיא היאך ידעי לצמצם כל כך שהיא ברבוע עולם. ועוד עיין מה שכתבתי להלן (כח,טז) גבי חשן. ועדיין קשה לשון המזבח. והרי בפנימי לא כתיב המזבח. ונראה דמזה למדו בזבחים (סב,א) דכל מקום שכתב המזבח הרי הוא לעיכובא. והיינו משום דחמש אמות אינו לדורות. אבל רובע הוא לעיכובא.

פרק כז, ב

ב וְעִשִּׂיתָ קִרְנֹתָיו עַל אַרְבַּע פְּנֵיתָיו מִמְּנוֹ תִּהְיֶינָה קִרְנֹתָיו וְצִפִּיתָ אֹתוֹ נְחֹשֶׁת :

קרנותיו. אין הלשון מדויק. שהרי לא כתיב עדיין לעשות קרנות למזבח. ולשון קרנותיו משמע שהם ידועים. וכן קשה להלן (פסוק ה) דכתיב תחת כרכב המזבח ולא כתיב תחלה שיהיה כרכוב. והספורנו כתב שהן ידועות לכל מזבח ואינו אלא פלא. ועוד קשה שלא נזכר עוד עיקר גדול במזבח, והוא היסוד, שהוא מעכב, וא"א נסכים בלעדיו. אלא הכל מיושב במה שכתבתי בסוף הפרשה (פסוק ח) כאשר הראה אותך בהר כן יעשו. וזה הלשון לא כתיב בשום כלי, אלא בכלל מלאכת המשכן (כה,ט) כתיב ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן וגו'. וכן במנורה כתיב (כה,מ) וראה ועשה בתבניתם וגו' וביארנו שלא ראה משה המשכן וכליו אלא תבנית המשכן וכליו היינו העולמות שכנגדם בא צורת המשכן וכליו. אבל כאן כתיב כאשר הראה וגו' דמשמע גוף המזבח. והיינו כדאיתא בחגיגה (יב,ב). ובמנחות בסופו (קי,א) לעולם זאת על ישראל (דבה"ב ב,ג) זה מזבח בנוי ומיכאל שר הגדול מקריב עליו קרבן. והודיע משה בע"פ לבצלאל מה שראה. ואל נצרך לפרש אלא מה שלא היה יכול לדעת בראיה והיינו שיהיו קרנותיו דוקא ממנו. והאיך היה יכול משה להבין אם הקרנות שראה נעשים ביחד או אח"כ עמדו הקרנות עליו. וכן על ארבע פנותיו. לא היה יכול להבין אם דוקא הקרנות יהא על הפינה או כשר אם יהיה בפנים ג"כ. משום הכי פירש המקרא שהוא לעיכובא ועוד עיין להלן.

פרק כז, ג

ג וְעִשִּׂיתָ סִירֹתָיו לְדָשְׁנוֹ וְעָעִיו וּמִזְרְקֹתָיו וּמִזְלָגָתָיו וּמִחֲתָתָיו לְכָל-כְּלִי תַעֲשֶׂה נְחֹשֶׁת :

ועשית סירותיו וגו'. בזה ודאי ניחא דאי אפשר למזבח בלי כלים אלו. משום הכי כתיב בלשון ידוע סירותיו וגו'.

לכל כליו תעשה נחשת. כל כליו מיבעי [ועיין רש"י ורמב"ן לעיל י"ד כ"ח] אלא לא השמיענו בזה שיהא דוקא נחשת ולא כסף וזהב כמו גוף המזבח החיצון. דודאי היו מזרקות כסף וזהב ג"כ כמו לדורות. והרי הנשיאים הביאו מזרקי כסף והקדישו למזבח. אלא בשביל שיש נחושת פשוט הנוצר באדמה ויש עוד נחושת קלל שמצרפים נחושת ומעמידים אותו על צורה בהירה ביותר והזהיר הכתוב דלכל כליו תעשה נחושת. כמשמעו מעשה הנחושת שנדרש להם. היינו יצרף ביחוד לצרכי המזבח וכליו אבל ודאי אפשר שיהיו הכלים משארי מתכות רק שיהיו עשויים לשמו.

פרק כז, ד

ד וְעָשִׂיתָ לוֹ מִכָּבֵד מְעֵשָׂה רִשָּׁת נְחֹשֶׁת וְעָשִׂיתָ עַל-הָרִשָּׁת אַרְבַּע טְבֵעֹת נְחֹשֶׁת עַל אַרְבַּע קְצוֹתָיו:

ועשית לו מכבר. כל זה לא ראה משה בהר. באשר באמת גוף המכבר אינו לעיכובא לדיני מזבח. ולדורות לא היה כלל מכבר אלא חוט מבדיל באמצע גובה המזבח. אבל נצרך לעשות מכבר מעשה רשת לתכלית מיוחדת למזבח שבמדבר. והוא כמו שכתב בתרגום יונתן (פסוק ה) ואין נפיל גרמא או גומרא דאשא מעלוי מדבחא נפיל מעלוי קנקל, ולא יתמטי לארעא, ונסבין יתיה כהניא מעלוי קנקל ומהדרין ית' על מדבחא. וזה היה תכלית המכבר שהיה למעלה מנוקב ככברה.

ופירש עוד: **מעשה רשת.** היה שיהיו הנקבים גדולים כנקבי הרשת שתופסים דגים ולא כנקבי הכברה שהם דקים. וכדי שיכנס בהם גחלים או חתיכות בשר ולא יהיו נפסלים במה שיפלו על האדמה. וזה לא נצרך במזבח שבבמה"ק שהיה רחב הרבה. ומשום הכי לא ראה משה בהר מכבר כלל והזהיר הכתוב על זה.

פרק כז, ה

ה וְנִתְּתָה אֵתָה תַּחַת כָּרֶכֶב הַמְּזַבֵּחַ מִלְמַטָּה וְהִיְתָה הָרִשָּׁת עַד חֲצֵי הַמְּזַבֵּחַ:

ונתתה אתה תחת כרכב המזבח. הוא הסובב, כמבואר בתרגום אונקלוס שמעכב למזבח. ואם כן ראה משה צורת המזבח מלמעלה עם סובב ומשום הכי לא כתיב ועשית לו כרכוב שהרי נכלל במה שכתבתי כאשר הראה וגו'.

מלמטה. לא תחת כרכוב ממש בסמוך אלא רחוק ממנו, שהרי לא היה הרשת רחב אמה עד חצי המזבח.

פרק כז, ו

ו וְעִשִּׂית בְּדִים לַמִּזְבֵּחַ בְּדֵי עֲצֵי שֹׁטִים וְצִפִּית אֹתָם נְחֹשֶׁת:

ועשית בדים למזבח בדי עצי שטים. אריכות לשון הוא, והכי מיבעי ועשית למזבח בדי עצי שטים, וכמו שכתוב בארון וכן בשלחן ומזבח הזהב אלא שכתב שם את הבדים. משום שמקודם לזה נזכר לבתים לבדים מה שאין כן בארון ומזבח החיצון. אבל שנוי לשון במזבח משל ארון וגם אריכות יש להתבונן. והנה כבר כתבנו במעשה הארון (כה, יד) שמשונים היו בדי ארון ומזבח הנחושת שהיה המצוה על בצלאל להביא את הבדים בטבעות ולא רק בשעת משא כמו בשלחן ומזבח הזהב, וגם פירשנו טעמו של דבר דכח התורה של הארון וכח העבודה של המזבח נישאים תמיד, מה שאין כן כח המלכות וכה"ג. והנה עוד משונה כח התורה מכח העבודה דכח התורה נישא באותה צורה שהיה נישא במדבר ובא"י. אם שיש שונים באופן העיון בתורה לפי צורך השעה. מכל מקום הכל בתכונה אחת לדקדק המקרא ולהוסיף לקח. מה שאין כן עבודה אף על פי שתפלה במקום עבודת הקרבנות קאי. מכל מקום צורה אחרת על עבודה זו מזו. והיינו שרמז לנו מקרא זה ועשית בדים למזבח אופנים שיהא נישא כח העבודה שהוא המזבח הכללי לשפוך נפש בתפלה לפני ה'. ואח"כ מפרש אשר לפי שעה זו יהיו בדי עצי שטים ובמעשה כתיב (לח, ו) ויעש את הבדים עצי שטים וגו' מה שעשה בצלאל.

פרק כז, ז

ז וְהוּבָא אֶת-בְּדֵיו בְּטַבְעוֹת וְהָיוּ הַבְּדִים עַל-שְׁתֵּי צִלְעוֹת הַמִּזְבֵּחַ בְּשָׂאת אֹתוֹ:

והובא את בדיו בטבעות. כבר נתפרש (כה, יב) שהיתה המצוה על בצלאל להביא את הבדים משעת הבאה עד שעת ההקמה. ולא כתיב שיהא בשעת הבאה על שתי צלעות אלא בשעת משא. מה שאין כן בשעת הבאה למשה לא היה ההקפד אלא שיהיו מובאים שמה סימן ואות שיהא לדורות ואח"כ כאשר כבר הובא למשה והיו הבדים על שתי צלעות המזבח בשאת אותו. אבל אחר העמדת המשכן הסירו הבדים. ורק בארון כתיב לא יסורו ממנו. ומשום תכלית אחר כמו שכתבתי לעיל שיהיו נראים כדדי אשה לכבוד ואהבת ישראל. אבל במזבח לא היה ענין הבדים בהבאתם לפני הקמה הראשונה רק לזכרון ולאות על ימים יוצרו, אבל באותו עת שהיה המזבח במקומו לא היה צריך לבדים. **על שתי צלעות וגו'.** ולא כמו בשלחן שהיו הבדים על ארבע צלעות השלחן. והבד נכנס רק בטבעת אחת. וכן היה במזבח הפנימי אבל כאן היה על שתי צלעות והבד נכנס בשתי טבעות ומונח יפה.

פרק כז, ח

ח נבוב לחת תעשה אתו כאשר הראה אתך בָּהָר כִּן יַעֲשׂוּ:

נבוב לחות. לא שימלאו עפר בפעם הראשונה ואח"כ יסתמו בנסרים וכדומה. והיה העפר תמיד שם. אלא שיהיו הלחות נבובים ופתוח מלמטה ובשעת נסיעה היה בלא אדמה ובכל הקמת המשכן מלאו אדמה. והטעם הוא משום דחובה הוא שיהיה מחובר באדמה כדאיתא בזבחים (נח,א) ובמכילתא סוף פרשת יתרו (פרשה יא) ר' ישמעאל אומר: מזבח אדמה תעשה לי שלא תבנהו ע"ג כפים ולא ע"ג עמודים. ובזה שהיה נבוב והיה מתחבר העפר שבלוחות לעפר הארץ נעשה מחובר ממש. וכמו שכתבו התוס' סנהדרין (מו,ב) בד"ה תלישה.

כאשר הראה וגו'. כבר נתבאר יפה (כה,ט). ומשום הכי לא כתיב כאן כתבנית. וכמו שנתבאר ריש הסדר משמעות כתבנית. ובזה נכלל גם המזבח בכלל כל הכלים דכתיב כבר תבנית כל כליו. ולא כתיב כאן כאשר הראה וגו' ביחוד אלא משום גוף המזבח שלא נתפרש כל הפרטים כמו שכתבתי.

פרק כז, י

י וְעַמְדוֹ עֲשִׂים וְאֲדָנִיָּהֶם עֲשִׂים נְחֹשֶׁת וְגַי עֲמֻדִים וְחֲשֻׁקֵיהֶם כֶּסֶף:

וחשקיהם. כתב רש"י ואיני יודע אם בראשם או באמצעם. והספורנו כתב בפשיטות באמצעם. ואני תמה, הלא מפורש בפרשת ויקהל ל"ח י"ז. ווי העמודים וגו' וחשוקיהם כסף וצפוי ראשיהם כסף והם מחושקים כסף וגו' הרי דחשוקי עמודי החצר הוא גם באמצע גם בראשיהם. ויבואר עוד לפנינו.

פרק כז, יד

יד וְחֲמֵשׁ עֲשָׂרָה אֲמָה קְלָעִים לְכַתֵּף עַמְדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְאֲדָנִיָּהֶם שְׁלֹשָׁה :

וחמש עשרה וגו'. האי וי"ו מיותר. מכאן יצאו לחז"ל ריש מס' עירובין (ב,ב) דייק דחמש עשרה אמה היה בגובה. והא ודאי כפירוש התוס' דלא עקר הכתוב מפשוטו דמיירי ברוחב מן הצד של פתח. אלא וי"ו מיותרת ללמד דגם בגובה מיירי. והתוס' מפרשי עוד דדייקי מדכתיב בפרשת ויקהל (לח,טו) ולכתף השנית מזה ומזה לשער החצר קלעים חמש עשרה, ויפה כתבו דמזה מוכח יותר. אבל בצלאל למד מהאי וי"ו מיותרת. ובפרשת ויקהל (שם) לא כתיב האי וי"ו, בשביל שכבר רמז בביאור יותר מדכתיב מזה ומזה.

פרק כז, טז

**טז וְלִשְׁעַר הַחֲצַר מִסְדֵּי עֲשָׂרִים אַמָּה תִּכְלַת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מְשֻׁזָּר מְעֻשָׂה לְקַם
עֲמֻדֵיהֶם אַרְבָּעָה וְאַדְנִיָּהֶם אַרְבָּעָה:**

תכלת וארגמן וגו'. מכיין למסך ההיכל. וכמעט גם בפרכת אלא שהפרכת מעשה חושב ואינהו מעשה רוקם. אבל כולהו הוויין בתכלת וגו' ולא כמו גוף המחיצות, דמשונים הרבה קלעי החצר מיריעות המשכן. ויש ללמוד דתחלת כנסיה לקדושה אף על פי שהוא לא הגיע לעומק ועדיין הוא מבחוץ ומתנהג כמו שראוי בחוץ מכל מקום בתחלת כניסתו יש להתקדש כדי שיגיע אח"כ בזמן מאוחר למקום קדשו. משום הכי בפתח החצר יש תכלית שמראה זכירת כסא הכבוד. אף על פי שאח"כ כשיעמוד בחצר עדיין הוא בחוץ לגבי היכל, מכל מקום בכניסה יש לו להתקדש. ועיין מה שכתבתי להלן סוף פרשת ויקהל (לח, יח).

פרק כז, יז

יז כָּל-עֲמוּדֵי הַחֲצַר סָבִיב מְחֻשָּׁקִים כָּסָף וְנִיָּהֶם כָּסָף וְאַדְנִיָּהֶם נְחֹשֶׁת :

כל עמודי החצר וגו'. פרש"י דלא בא הכתוב אלא משום מזרח ומערב. ונראה דמכל מקום לא בחנם כלל כאן כל עמודי. והיינו שהעלה בצלאל ועשה צפוי ראשיהם ג"כ והם בכלל מחושקים כסף, ומשום הכי פירוש הכתוב עוד הפעם כל עמודי החצר ללמד שיש דבר בחשוקיהם מה שלא היינו יודעים ממה דכתיב בעמודי צפון ודרום והיינו ראשיהם.

פרק כז, יח

**יח אַרְבֵּי הַחֲצַר מֵאָה בְּאַמָּה וְלַחֲבֵי חֲמִשִּׁים בְּחֲמִשִּׁים וְקָמָה חֲמִשׁ אַמּוֹת שֵׁשׁ מְשֻׁזָּר
וְאַדְנִיָּהֶם נְחֹשֶׁת:**

ואדניהם נחשת. מיותר. ונראה דכאן הפירוש יסודות של החצר. כל הנדרש למעמידיו היו הכל נחשת ולא ברזל והוא מכונה בלשון אדני. כמו אדן שמעמיד. והיינו דמפרש עוד לכל כלי המשכן בכ עבודתו וגו' פירוש כלי מתכות שנדרש לעבודתו לא היה ברזל אלא נחושת כמו בבהמ"ק.